

København d. 27. juni 2024

Til
Børne- og Undervisningsministeriet
Departementet
Frederiksholms Kanal 25
1220 København K

Fremsendt som e-mail til aarjk@uvm.dk og Rosa.Navarro.Hammer@uvm.dk med følgende angivelse i emnefeltet: "Høringsvar – Lovforslag om folkeskolens kvalitetsprogram. Skoleforeningerne for de frie grundskoler".

Vedr. høringsvar om lovforslag om folkeskolens kvalitetsprogram

Indledning

I høringsbrev af 31. maj 2024 anmoder Børne- og Undervisningsministeriet om eventuelle bemærkninger vedrørende ovenstående. Skoleforeningerne for de frie grundskoler; Friskolerne, Lilleskolernes Sammenslutning, Foreningen af Kristne Friskoler, DSSV - Deutscher Schul- und Sprachverein Nordschleswig og Danmarks Private Skoler – grundskoler og gymnasier takker for muligheden til at give vores synspunkter til kende. Høringsvaret adresserer og fremhæver de potentielle udfordringer og bekymringer, som vi ser i forbindelse med den politiske aftale og lovforslaget.

Vi er overordnet optimistiske på folkeskolens vegne, da den politiske aftale om folkeskolens kvalitetsprogram og det konkrete lovforslag har til hensigt at reformere folkeskolen med fokus på 'frihed'. Mere frihed til de frie grundskoler har desværre ikke i samme ombæring været på den politiske dagsorden. Vi anmoder derfor politikere og embedsværk om, i forbindelse med dette lovforslag og fremadrettet, at være opmærksomme på de mange punkter og hensigter i den politiske aftale om folkeskolens kvalitetsprogram, der har betydning for de frie grundskoler. Der er lige nu udsigt til, at der tilfalder folkeskolerne nogle håndgribelige frihedsgrader, som ikke automatisk får afsmittende effekt på de frie grundskoler, hvilket naturligvis er uacceptabelt.

Det er generelt blevet vigtigere, at forventninger til og undtagelser for de frie grundskoler eksplicit kan dokumenteres. De frie grundskoler oplever en udvikling med øget regulering og en fortolkningspraksis, der trækker de frie grundskoler mere i retningen af den offentlige skole og redefinerer de rammer, der traditionelt har understøttet de frie grundskolers handlefrihed og pædagogiske og ideologiske frihed. For at modstå denne tendens og beskytte de frie grundskolers særpræg, er det essentielt for de frie grundskoler at kunne underbygge og bevise deres frihedsrettigheder.

Der er altså behov for at sikre, at de frie grundskoler får mindst de samme frihedsgrader som folkeskolerne gør med dette lovforslag. Der er behov for at sikre, at man med lovændringerne for folkeskolerne ikke risikerer at mindske de frie grundskolers evne og mulighed til at operere som "frie" frie grundskoler. De frie grundskoler har brug for at sikre samme frihedsrettigheder, men også for at kunne henvise tydeligt til, at konkrete initiativer ikke gælder de frie grundskoler, så senere fortolkning af lovgrundlaget ikke utilsigtet svækker fundamentale principper; i den konkrete kontekst forståelsen af "stå mål med-kravet" samt de frie grundskolers pædagogiske frihed, friheden til at tilbyde et pædagogisk unikt eller anderledes undervisningstilbud.

Vores høringsvar indledes med en kort beskrivelse af vores overordnede pointer, hvorefter der gives uddybende kommentarer til lovforslaget og argumentation for vores position.

(Se indholdsfortegnelsen på næste side)

1

Indhold

Indledning	1
1. Opsummering af høringsvarets vigtigste budskaber (punktform)	3
2. Kommentarer til lovforslaget Fornyelse og slankning af folkeskolens læreplaner samt afskaffelse af krav om læseplaner i folkeskolen	4
2.1. Frie grundskolers nuværende binding til Fælles mål m.v.	5
2.1.1. Stå mål med-kravet.....	5
2.1.2. Strukturelle forpligtelser	5
2.1.3. Relationen mellem Fælles mål og frie grundskolers slutmål	5
2.1.4. Relationen mellem Fælles mål og frie grundskolers delmål	6
2.1.5. Relationen mellem Fælles mål og frie grundskolers undervisningsplaner	6
2.1.6. Mange måder at fastlægge undervisningsmål og planer	7
2.2. Kommentarer til lovforslaget Færdigheds- og vidensområder gøres vejledende	7
2.2.1. Formuleringen af § 1a, stk. 4 har betydning for samtlige frie grundskoler	7
2.2.2. §1a, stk. 4 - "tilbagefaldsreglen" – rummer to situationer	8
2.2.3. Fra 'færdigheds- og vidensmål' til 'færdigheds- og vidensområder'	8
2.2.4. Enhver tvivl om koblingen til færdigheds- og vidensområderne må fjernes	9
2.3. Kommentarer til lovforslaget Afskaffelse af krav om læseplaner i folkeskolerne	9
2.3.1. Folkeskolens "læseplaner" og frie grundskolers "undervisningsplaner" er det samme	9
2.3.2. Samme argumenter må gælde.....	9
2.4. Kommentarer til lovforslaget Erstatning af "Fælles mål" med nye "Folkeskolens fagplaner"	10
2.4.1. De politiske pejlemærker - bekymringspunkter.....	11
2.4.2. Ønske om regelforenkling	12
3. Kommentarer til lovforslaget Flere praktiske fag og større valgfrihed i udskoling	12
3.1. Nyt obligatorisk valgfag i 7./8. klasse	12
3.2. Det 2. praktiske/musiske valgfag.....	13
4. Kommentarer til lovforslaget Justering af antallet af prøver i folkeskolen	13
4.1. Ønske om større fleksibilitet	13
4.2. Fokus på de frie grundskoler i prøvebekendtgørelsen.....	14
4.3. Standpunktskarakterer i alle fag.....	14
4.4. De frie grundskoler vil gerne bidrage med erfaringer	14
5. Kommentarer til lovforslaget Erhvervspraktik til alle	15
6. Kommentarer til lovforslaget Juniormesterlære i udskoling	15
6.1. Overvejelser om ordningen	15
6.2. De frie grundskoler i relation til ordningen	16
7. Kommentarer til lovforslaget Præcisering af regler med henblik på støtte kan gives til hele klassen	16
8. Afslutning og opsummering	17

1. Opsummering af høringssvarets vigtigste budskaber (punktform)

Færdigheds- og vidensområder gøres vejledende:

Det er vigtigt, at lovbemærkningerne klart angiver, at ændringen af § 1 a, stk. 4, i Lov om friskoler og private grundskoler gælder for *alle* frie grundskoler, også dem, der udnytter retten til selv at beskrive slutmål, delmål og undervisningsplaner og ikke kun dem, der følger Fælles mål fuldt ud.

Lempelsen af færdigheds- og vidensområderne og den medfølgende frihed skal tydeligt gælde alle frie grundskoler for bl.a. at sikre klarhed i relation til "stå mål med-kravet".

(For uddybning læs høringssvarets punkt 2.2.)

Afskaffelse af krav om læseplaner i folkeskolerne:

Lovforslaget fjerner kravet om læseplaner for folkeskolerne, men adresserer ikke konsekvenserne for de frie grundskoler, som fortsat vil være bundet af de nuværende lovkrav om de tilsvarende 'undervisningsplaner'.

Hvis de frie grundskoler ikke fritages for kravet om undervisningsplaner, vil de fortsat være nødt til at bruge tid og ressourcer på en opgave, som, jf. lovbemærkningerne, anses for mindre væsentlig og begrænsende for folkeskolerne. Dette vil hindre de frie grundskoler i at kunne træffe lokale beslutninger og prioritere ud fra deres konkrete behov, hvilket folkeskolerne får mulighed for. Det vil også skabe en ulighed i friheden mellem de to skolesystemer, hvor de frie grundskoler fortsat vil opleve en unødvendig administrativ byrde og mindre lokalt råderum, sammenlignet med folkeskolerne, der får større fleksibilitet til at fokusere på det, de anser som væsentligt.

(For uddybning læs høringssvarets punkt 2.3.)

Erstatning af "Fælles mål" med nye "Folkeskolens fagplaner":

Lovforslaget følger beslutningen om at erstatte "Fælles Mål" med "Folkeskolens Fagplaner". Historisk set har frie grundskoler aldrig været så bundet til folkeskolens mål som nu, hvilket begrænser skolernes pædagogiske frihed. Fokus bør være på elevernes udbytte af undervisningen, ikke på at gøre de frie grundskolers undervisning identisk med folkeskolens.

De nye fagplaner bør ikke binde de frie grundskoler til folkeskolens formålsparagraf, undervisningsprogression eller evaluering, hvilket der er risiko for på baggrund af de politiske pejlemærker for de nye fagplaner.

I forbindelse med overgangen fra "Fælles" mål til "Folkeskolens fagplaner" ønskes en regelforenkling – en opblødning af de strukturelle forpligtelser, som de frie grundskoler pt. er underlagt.

(For uddybning læs høringssvarets punkt 2.4.)

Flere praktiske fag og større valgfrihed i udskolingen:

Lovforslaget introducerer flere valgfag i folkeskolens udskoling. Det er vigtigt for de frie grundskoler at bevare friheden til at beslutte, om undervisningen skal udbydes som valgfag.

Der foreslås et femte obligatorisk valgfag (teknologiforståelse) i 7./8. – klasse i folkeskolen. Der foreslås, at der suppleres med et påkrævet "2. praktisk/musisk valgfag" i 8./9. – klasse i folkeskolen. De frie grundskoler forventer fortsat kun at skulle tilbyde undervisning, der står mål med ét af de praktiske/musiske valgfag.

(For uddybning læs høringssvarets punkt 3)

Justering af antallet af prøver i folkeskolen:

Forligskredsen er enig om at reducere prøvetrykket i folkeskolen, hvilket medfører konsekvensændringer i Lov om friskoler og private grundskolers §8.a.

De frie grundskoler ønsker større frihed til at beslutte, hvilke fag de vil føre til prøve i.

Det bør sikres, at de frie grundskoler ikke mister deres pædagogiske frihed, når de vælger folkeskolens afgangsprøver som evalueringsform i kraft af manglende hensyntagen i formuleringen af prøvebekendtgørelsen.

Frie grundskoler skal ikke pålægges at give standpunktskarakterer, ej heller i fag, der ikke føres til prøve i.

(For uddybning læs høringsvarets punkt 4)

Erhvervspraktik til alle:

Forligskredsen vil gøre erhvervspraktik obligatorisk for alle elever i folkeskolen. Det er vigtigt, at det tydeligt anføres, at dette ikke gælder de frie grundskoler, så deres pædagogiske frihed, herunder i relation til erhvervs- og vejledningsaktiviteter, respekteres.

(For uddybning læs høringsvarets punkt 5)

Juniormesterlære i udskolingen

For de frie grundskoler er det vigtigt, at ordningen indtænker scenariet, hvor elever, der frafalder folkeskolens juniormesterlæreordning, kan fortsætte undervisningen på en fri grundskole. Ligeledes at ordningen indtænker scenariet, hvor eleven efterfølgende vil tage 10. klasse på en fri grundskole. Dette indebærer mulige undtagelser, såsom fritagelse for visse fag eller særlige støtteordninger.

Der skal tages stilling til de frie grundskolers position, når der etableres en afgangseksamen for elever i juniormesterlære. Der skal være særlig opmærksomhed på formuleringen i prøvebekendtgørelsen.

(For uddybning læs høringsvarets punkt 6)

Støtte til hele klassen

Lovforslaget indebærer en ændring af reglerne, der muliggør, at støtte også kan gives gennem tiltag rettet mod hele klassen. Dette kan være faglige tiltag eller støtte til udvikling af sociale færdigheder. De frie grundskoler tager denne ændring til efterretning, da det kan bidrage til en mere helhedsorienteret tilgang til undervisning og elevstøtte.

(For uddybning læs høringsvarets punkt 7)

2. Kommentarer til lovforslaget | Fornyelse og slankning af folkeskolens læreplaner samt afskaffelse af krav om læseplaner i folkeskolen

Lovforslaget afspejler forligskredsens enighed om, at folkeskolens nuværende Fælles Mål skal erstattes af slankere og mere enkle læreplaner for folkeskolens fag. De nye læreplaner (Folkeskolens Fagplaner) skal understøtte, at folkeskolens formål og fagenes indhold er omdrejningspunktet for folkeskolens undervisning.

Lovforslaget afspejler tillige forligskredsens enighed om, at fagenes bindende færdigheds- og vidensområder gøres vejledende.

Lovforslaget afspejler desuden forligskredsens enighed om, at det skal være op til lokal vurdering på folkeskolerne, om der fremover er behov for at udarbejde læseplaner.

Der er lige nu udsigt til, at der tilfalder folkeskolerne nogle håndgribelige frihedsgrader. Der er ikke fuldt ud taget stilling til konsekvenserne af dette for de frie grundskoler. Frie grundskoler fastholdes hermed i "de tidligere krav til folkeskolen" bl.a. pga. af en række strukturelle forpligtelser designet til at sikre sammenhængen til folkeskolens undervisningsmål og planer.

Den krævede relationen mellem folkeskolens undervisningsmål og planer og den frie grundskoles undervisningsmål og planer er teknisk og kompleks – hvilket i sig selv taler for, at der bør løsnep op. For at sikre, at alle, der har interesse i dette høringsvar, har indsigt i den krævede relation, vælger vi her at uddybe sammenhængen og den krævede relation mellem folkeskolens undervisningsmål og planer og den frie grundskoles undervisningsmål og planer.

Det er centralt for de frie grundskoler, at der er opmærksomhed på denne forbundethed, så det minimum sikres, at frie grundskoler opnår samme niveau af frihed og lokal fleksibilitet som folkeskolerne.

2.1. Frie grundskolers nuværende binding til Fælles mål m.v.

2.1.1. Stå mål med-kravet

Stå mål med-kravet er centralt for frie grundskoler og kan findes i det betydende lovgrundlag for frie grundskoler; Grundlovens §76 og Lov om friskoler og private grundskoler. Der er ikke én, men mange forskellige muligheder for at organisere, planlægge, gennemføre og evaluere undervisningen på en fri grundskole og samtidig leve op til stå mål med-kravet. Stå mål med-kravet forstås således, at elever, der går på en fri grundskole, skal have mulighed for at nå til det samme niveau af viden, færdigheder og kompetencer efter endt skolegang, som hvis de havde gået i en folkeskole.

2.1.2. Strukturelle forpligtelser

Betydningen af stå mål med kravet har, historisk, været meget lidt konkretiseret, men med en ændring i Lov om friskoler og private grundskoler i 2005 (L 2005-05-18 nr. 336) blev der fastsat en række strukturelle forpligtelser (Lov om friskoler og private grundskolers §1a, §1b og §1c) designet til at sikre sammenhængen til folkeskolens undervisningsmål og planer. Disse strukturelle forpligtelser er tæt forbundne med enkeltelementer i Fælles mål for folkeskolen.

Siden 2005 er der i Lov om friskoler og private grundskolers §1a, §1b og §1c kun sket konsekvensrettelser. Udover lovbemærkninger m.v. i forbindelse med §1a, §1b og §1c henvises der i forbindelse med dette høringsvar til 'Vejledning om udarbejdelse af del- og slutmål samt undervisningsplaner for friskoler og private grundskoler' (VEJ nr. 9732 af 21/11/2005). Det skal her noteres, at vejledningen i 2022 er gjort historisk, da en række begreber og benævnelser i vejledningen relaterer sig til Fælles mål, som de lød i 2005. Vejledningen er fortsat relevant, når man skal forklare den krævede relation mellem Fælles mål og den frie grundskoles undervisningsmål og undervisningsplaner. Der findes ingen andre, nyere vejledninger.

2.1.3. Relationen mellem Fælles mål og frie grundskolers slutmål

Den frie grundskole skal beskrive, hvilke mål undervisningen i sidste ende skal lede hen imod. Hvis den frie grundskole fastlægger egne undervisningsmål for al dens undervisning, er minimumskravet, at skolen skal formulere slutmål for de tre fagkredse/fagområder, som folkeskolens fag inddeles i, altså minimum tre slutmål for henholdsvis: De humanistiske fag - Naturfagene - De praktisk/musiske fag.

Hvis et slutmål indeholder et obligatorisk fag, skal de helt grundlæggende faglige områder i faget, *kompetenceområderne (Fælles mål)*, kunne genkendes.

Fælles mål | Kompetenceområder

Kompetenceområderne er de helt grundlæggende faglige områder i det enkelte fag og emner. F.eks. er kompetenceområderne i faget dansk: Læsning – Fremstilling – Fortolkning - Kommunikation

Et slutmål, der indeholder et obligatorisk fag, skal kunne sammenlignes med de *afsluttende kompetencemål* i faget i Fælles mål. Der er en forventning om, at slutmålet indebærer det samme faglige niveau.

Fælles mål | Kompetencemål (afsluttende)

De afsluttende kompetencemål er de mål, der er fastsat efter det klassetrin, hvor undervisningen i faget afsluttes i folkeskolen.

2.1.4. Relationen mellem Fælles mål og frie grundskolers delmål

Hvis den frie grundskole fastlægger egne undervisningsmål, skal den beskrive hvilke mål, undervisningen i sidste ende skal lede hen imod (slutmål). For nogle fag skal den også beskrive delmål.

En fri grundskole skal udarbejde delmål for undervisningen i: Dansk, Matematik, Engelsk, Geografi, Biologi og Fysik/kemi.

Delmålene skal lede frem til skolens beskrevne slutmål som de endelige pejlemærker for undervisningen. Ligesom i slutmålene, skal man i beskrivelserne af delmålene kunne genkende de helt grundlæggende faglige områder i faget; *kompetenceområderne (fra Fælles mål)*. Delmålene skal som minimum beskrive, hvornår delmålet skal være opfyldt, og hvilke kompetencer eleven skal have tilegnet sig for at have opfyldt delmålet.

Fælles mål | Kompetenceområder

Kompetenceområderne er de helt grundlæggende faglige områder i det enkelte fag og emner. F.eks. er kompetenceområderne i faget dansk: Læsning – Fremstilling – Fortolkning - Kommunikation

Den frie grundskole skal IKKE fastsætte delmål, der er sammenlignelige med *kompetencemålene på trinniveau*. Da der ikke stilles krav til frie grundskoler om en bestemt klassetrinsopdeling (organisering af undervisningen), kan den enkelte frie grundskole selv beslutte, hvor mange delmål, der skal være for fagene, og på hvilket trinniveau (tidspunkt i undervisningsforløbet) delmålene skal placeres.

Fælles mål | Kompetencemål på trinniveau

Kompetencemålene er mål for, hvilke kompetencer eleverne skal have tilegnet sig ved afslutningen af bestemte klassetrin i hvert fag eller emne. Hvert fag eller emne i folkeskolens Fælles Mål er opdelt i kompetencemål på trinniveau.

2.1.5. Relationen mellem Fælles mål og frie grundskolers undervisningsplaner

Den frie grundskole skal via beskrivelser sandsynliggøre, at den når de mål, undervisningen i sidste ende skal lede hen imod. Hvor skolens undervisningsmål (slutmål og delmål) beskriver, "hvor" skolen vil hen med sin undervisning, beskriver undervisningsplanerne, "hvordan" skolen vil nå derhen.

Minimumskravet er, at skolen skal formulere undervisningsplaner for de tre fagkredse/fagområder, som folkeskolens fag inddeles i, altså minimum tre undervisningsplaner for henholdsvis: De humanistiske fag - Naturfagene - De praktisk/musiske fag. Kravene til beskrivelserne af undervisningsplaner gør det i praksis ekstremt komplekst at lave dem - og især at nøjes med at beskrive få undervisningsplaner. De fleste frie grundskoler må beskrive mange undervisningsplaner, og nogle skoler må lave undervisningsplaner til alle obligatoriske fag og emner.

Frie grundskolers undervisningsplaner skal beskrive udviklingen i undervisningen, der tilrettelægges med henblik på at nå fagenes og emnernes slutmål og for nogle fag delmål.

Undervisningsplanerne skal beskrive på hvilke klasse- eller alderstrin, der arbejdes med de forskellige færdigheds- og vidensområder. Man skal kunne genkende *fagene/emnernes færdigheds- og vidensområder (Fælles mål)* i den frie grundskoles undervisningsplaner.

Fælles mål | Færdigheds- og vidensområder

De grundlæggende faglige kompetenceområder i de enkelte fag og emner er (yderligere) brudt ned i færdigheds- og vidensområder. Færdigheds- og vidensområderne repræsenterer det grundlæggende faglige indhold i de enkelte fag og emner. F.eks. er et af de grundlæggende kompetenceområder i dansk "læsning" brudt ned i seks færdigheds- og vidensområder: *Finde tekst – Forberedelse – Afkodning – Spragforståelse – Tekstforståelse – Sammenhæng.*

Den frie grundskoles undervisningsplaner skal også beskrive, hvordan det samlede undervisningstilbud giver mulighed for elevernes alsidige personlige udvikling.

2.1.6. Mange måder at fastlægge undervisningsmål og planer

Det vil være en forsimpning af hævde, at der kun er to muligheder, når en fri grundskole skal fastlægge dens undervisningsmål og undervisningsplaner. Der er mange forskellige kombinationsmuligheder. Der er to markante yderpoler og en lang række muligheder imellem disse.

Den ene markante yderpol er så at sige der, hvor skolen vælger at lægge sig helt op ad folkeskolens undervisning. Det vil sige, at den frie grundskole følger folkeskolens Fælles mål fuldt ud samt ministeriets vejledende læseplaner fuldt ud. Denne markante yderpol, hvor den frie grundskole lægger sig helt op ad folkeskolens Fælles mål m.v., er samtidig den lovgivningsmæssige "tilbagefaldsregel" (Lov om friskoler og private grundskolers §1 a, stk. 4). Det betyder, at hvis skolen ikke fastlægger og offentliggør dens afvigelser (via beskrivelser af slutmål, delmål og undervisningsplaner) fra folkeskolens Fælles mål samt ministeriets vejledende læseplaner, så vil det være disse, som skolen bliver vurderet på og holdt op på i bl.a. tilsynssammenhæng. Tilbagefaldsreglen (§1 a, stk. 4) gælder også, hvis skolens beskrivelse af dens egne slutmål, delmål og undervisningsplaner ikke lever op til kravene til disse beskrivelser (dette uddybes i afsnit 2.2.2.)

Den anden markante yderpol er der, hvor skolen vælger at formulere helt egne slutmål, delmål og undervisningsplaner. Der er en række krav om relation til folkeskolens undervisningsmål og planer (Fælles mål) i skolens beskrivelser af disse (som beskrevet i afsnit 2.1.3. – 2.1.5.).

Frie grundskoler kan også vælge "mellemsveje", f.eks. når de for visse fag eller emner følger folkeskolens Fælles mål og vejledende læseplaner, men samtidig fastlægger og beskriver egne slutmål, delmål og undervisningsplaner for andre fag eller emner.

Eventuelle afvigelser fra "Fælles mål" og de vejledende læseplaner skal klart dokumenteres og offentliggøres på skolens hjemmeside for at opfylde lovkrav og facilitere tilsyn.

2.2. Kommentarer til lovforslaget | Færdigheds- og vidensområder gøres vejledende

Det er afgørende for de frie grundskoler, at der i bemærkningerne til loven præciseres, at ændringen af § 1 a, stk. 4, i lov om friskoler og private grundskoler mv. har betydning for alle frie grundskoler, uanset om de følger folkeskolens fælles mål eller selv, helt eller delvist, fastsætter og beskriver egne slutmål, delmål og undervisningsplaner.

Det bør tydeligt fremgå, at lempelsen af færdigheds- og vidensområderne, og den frihed, der medfølger, både gælder folkeskolerne samt alle frie grundskoler. Det er muligt, at dette ønske kan fremstå som unødvendigt, idet tænkningen i lovforslaget måske er, at det gælder alle frie grundskoler, men der bør ikke være grobund for tvivlsspørgsmål, da det er afgørende i relation til stå mål med-kravet:

2.2.1. Formuleringen af § 1 a, stk. 4 har betydning for samtlige frie grundskoler

Lovforslaget imødekommer forligskredsens vedtagelse om at lempe de bindende færdigheds- og vidensområder, så de kun skal være vejledende i folkeskolerne. I det udarbejdede lovforslag er der også lagt op til, at færdigheds- og vidensområderne gøres vejledende for de frie grundskoler, men umiddelbart formuleret med den forståelse, at det kun gælder de frie grundskoler, der har fastlagt, at deres undervisning er i overensstemmelse med folkeskolens Fælles mål m.m. Det fremgår konkret af lovforslagets bemærkninger;

”at forslaget om at ændre § 1 a, stk. 4, i lov om friskoler og private grundskoler mv. vil betyde, at henvisningen til fagenes færdigheds- og vidensområder udgår af bestemmelsen. **For de skoler, der vælger ikke** at fastsætte egne slutmål og delmål, jf. § 1 a, stk. 1 og 3, gælder de kompetencemål (Fælles Mål), der er fastsat for undervisning i folkeskolen, mens fagenes færdigheds- og vidensområder alene vil være vejledende for undervisningen.”

§1 a, stk. 4 rummer både skoler, der ikke fastsætter egne slutmål, delmål m.v. og skoler, der fastsætter egne slutmål, delmål m.v., men ovenstående formulering i lovforslagets bemærkninger må forstås sådan, at ”lem-pelsen” ift. færdigheds- og vidensområderne kun gælder for de frie grundskoler, der ikke vælger at fastsætte egne slutmål, delmål m.v.

Frie grundskoler, der fastsætter egne delmål, slutmål m.v. er også bundet til færdigheds- og vidensområ-derne i kraft af kravene til beskrivelserne af slutmål, delmål og undervisningsplaner. §1 a, stk. 4 adresserer nemlig både den frie grundskoles ”fastlæggelse” af undervisningsmål og planer og ”kvaliteten” af den frie grundskoles beskrivelser af slutmål, delmål og undervisningsplaner i relation til stå mål med-kravet. Dette ud-dybes her:

2.2.2. §1 a, stk. 4 - ”tilbagefaldsreglen” – rummer to situationer

§1 a, stk. 4 beskriver ”tilbagefaldsreglen” og rummer pt. to situationer:

1) Tilbagefaldsreglen, hvis den frie grundskole ikke har fastlagt og offentliggjort egne slutmål delmål og undervisningsplaner, og 2) Tilbagefaldsreglen, hvis den frie grundskoles egne slutmål, delmål og undervisningsplaner ikke lever op til den krævede relation til folkeskolens Fælles mål (i paragraffen formuleret; ”der (ikke) står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen, ...).

Af §1 a, stk. 4 fremgår det altså implicit, at den frie grundskoles egne slutmål, delmål og undervisningsplaner skal have en bestemt ”kvalitet” for at kunne sandsynliggøre, at undervisningen ”står mål med”. Dette forstås i praksis sådan, at beskrivelserne af mål og planer skal leve op til nogle bestemte krav, herunder en bestemt relation til folkeskolens Fælles mål. I 2005 blev disse krav uddybet i ’Vejledning om udarbejdelse af del- og slutmål samt undervisningsplaner for friskoler og private grundskoler’ (VEJ nr. 9732 af 21/11/2005). (Læs mere om vejledningen i nærværende høringsvars afsnit 2.1.2.).

Færdigheds- og vidensområderne er knyttet til kravene til den frie grundskolers beskrivelser af undervisningsplaner. Her følger baggrunden for dette:

2.2.3. Fra ’færdigheds- og vidensmål’ til ’færdigheds- og vidensområder’

Færdigheds- og vidensområderne er knyttet til kravene til den frie grundskolers beskrivelser af undervisningsplaner. Før 2017 henviste §1 a, stk. 4 i Lov om friskoler og private grundskoler ikke til ”færdigheds- og vidensområderne”, men til ”færdigheds- og vidensmålene”. Ved ’L 2017 1445’ blev henvisningen til ’færdigheds- og vidensmål’ i §1 a, stk. 4 erstattet af henvisningen til ’færdigheds- og vidensområderne’ som en konsekvens af ændringer i Folkeskoleloven (færdigheds- og vidensmålene blev gjort vejledende).

Med denne ændring skabtes der en tydelig relation mellem færdigheds- og vidensområderne og den frie grundskoles egne formulerede slutmål, delmål og undervisningsplaner. Færdigheds- og vidensområderne måtte herefter kunne genkendes, for at den frie grundskole kunne dokumentere, at ”den står mål med”.

Da færdigheds- og vidensområderne netop *ikke* er mål for undervisningen, men derimod repræsenterer det grundlæggende faglige *indhold* i de enkelte fag og emner, blev konsekvensen af lovændringen omsat til den forståelse, at færdigheds- og vidensområderne måtte kunne genkendes i den frie grundskoles formulerede undervisningsplaner (svarende til kravene til folkeskolernes læseplaner), der netop beskriver indholdet, der skal arbejdes med og progressionen i forhold til indholdet.

2.2.4. Enhver tvivl om koblingen til færdigheds- og vidensområderne må fjernes

Det er essentielt for de frie grundskoler, at bemærkningerne til loven klart angiver, at ændringen af § 1 a, stk. 4, i lov om friskoler og private grundskoler mv., påvirker *alle* frie grundskoler, uanset om de følger folkeskolens Fælles mål eller fastsætter deres egne slutmål, delmål og undervisningsplaner.

Som belyst i afsnit 2.1.5. er færdigheds- og vidensområderne specifikt bundet til kravene til beskrivelsen af de frie grundskolers undervisningsplaner. Betydningen af at få præciseret, at færdigheds- og vidensområderne gøres vejledende for *alle* frie grundskoler, uanset om de følger folkeskolens Fælles mål eller selv helt - eller delvist - fastsætter og beskriver egne slutmål, delmål og undervisningsplaner, bliver uoverstigeligt vigtig for de frie grundskoler, hvis der ikke tages beslutning om at ændre lovforslaget, så frie grundskoler også fritages for at udarbejde undervisningsplaner, ligesom folkeskolerne vil blive fritaget for at udarbejde læseplaner. Denne problemstilling uddybes i næste afsnit (2.3).

2.3. Kommentarer til lovforslaget | Afskaffelse af krav om læseplaner i folkeskolerne

Lovforslaget imødekommer forligskredsens beslutning om, at læseplaner afskaffes for folkeskolerne. Der er ikke taget stilling til konsekvensen af dette for de frie grundskoler i lovforslaget. De frie grundskoler vil, som det ser ud nu, stadigvæk være bundet af nuværende lovkrav relateret til disse.

Hvis det ikke indarbejdes i lovforslaget, at frie grundskoler - på samme vis som folkeskolerne - får mulighed for at gøre det til en lokal beslutning, hvorvidt der skal udarbejdes tilsvarende undervisningsplaner, så får folkeskolerne de facto mere frihed end de frie grundskoler.

2.3.1. Folkeskolens "læseplaner" og frie grundskolers "undervisningsplaner" er det samme

Folkeskolernes læseplaner uddyber Fælles Mål for folkeskolens fag og emner. Det fremgår af Folkeskoleloven, at folkeskolernes læseplaner skal godkendes af kommunalbestyrelserne. Ministeriet udstikker vejledende læseplaner.

Folkeskolernes læseplaner skal beskrive udviklingen i undervisningen, der tilrettelægges med henblik på at nå fagernes og emnernes kompetencemål. Læseplanerne skal beskrive trinforløb, der understøtter tilrettelæggelsen af undervisningen ud fra *færdigheds-* og *vidensområderne*. Læseplanerne skal beskrive, hvad der skal arbejdes med i fagene og progressionen i forhold til indholdet.

Undervisningens fremme af *elevernes alsidige udvikling* skal tilgodeses gennem beskrivelser i læseplanerne.

Tilsvarende er kravene til *den frie grundskoles undervisningsplaner*, at de skal beskrive udviklingen i undervisningen, der tilrettelægges med henblik på at nå fagernes og emnernes slutmål og for nogle fag delmål.

Undervisningsplanerne skal beskrive på hvilke klasse- eller alderstrin, der arbejdes med de forskellige *færdigheds-* og *vidensområder*, altså hvad (indholdet), der skal arbejdes med og progressionen i forhold til indholdet. Man skal kunne genkende fagene/emnernes *færdigheds-* og *vidensområder (Fælles mål)* i den frie grundskoles undervisningsplaner.

Den frie grundskoles undervisningsplaner skal også beskrive, hvordan det samlede undervisningstilbud giver mulighed for *elevernes alsidige personlige udvikling*.

2.3.2. Samme argumenter må gælde

I lovforslaget kan man læse Børne- og Undervisningsministeriets overvejelser om den foreslåede ordning samt en uddybning af forligskredsens ønsker. Med henvisning til ovenstående sammenligning mellem folkeskolens læseplaner og de frie grundskolers undervisningsplaner er det vanskeligt at forstå, at ministerie og politikere ikke kan se, at de samme argumenter må gælde i forhold til de frie grundskoler. Det er næppe hensigten at skabe benspænd for disse?

I lovforslaget kan man læse, at det er Børne- og Undervisningsministeriets vurdering, at langt størstedelen af folkeskolerne og kommunerne anvender ministeriets vejledende læseplaner, idet det vurderes "at være en forholdsmæssig stor opgave at udarbejde egne læseplaner i alle fag". Det er tilsvarende en stor opgave for frie grundskoler jf. afsnit 2.1.5.

Forligskredsen finder, at de mange krav til folkeskolens undervisning reducerer det lokale råderum og risikerer at fjerne fokus fra "det væsentlige". Afskaffelsen af kravet om læseplaner vurderes at understøtte folkeskolernes oplevelse af at træffe lokale beslutninger tæt på eleverne og med udgangspunkt i et konkret vurderet behov. Afskaffelsen af kravet til læseplanerne skal give folkeskolerne mulighed for selv at vurdere og prioritere tiden på det, der lokalt vurderes væsentligt.

Hvis man har respekt for den frie skolesektor, byder man ikke de frie grundskoler forsat at skulle bruge tid og kræfter på noget, som man for folkeskolerne finder 'mindre væsentligt' og som 'et udtryk for ufrihed og manglende lokalt råderum'.

Det er ikke respektfuldt over for den frie skolesektor og den frie skoletradition, hvis kravet om læseplaner afskaffes for folkeskolerne, mens de frie grundskoler stadig er bundet af nuværende lovkrav om udarbejdelsen af tilsvarende undervisningsplaner. Det afgørende at sikre, at de frie grundskoler opnår mindst samme frihedsgrader som folkeskolerne.

2.4. Kommentarer til lovforslaget | Erstatning af "Fælles mål" med nye "Folkeskolens fagplaner"

Lovforslaget følger forligskredsens beslutning om at erstatte de nuværende "Fælles Mål" i folkeskolen med "Folkeskolens Fagplaner," som skal være mere fokuserede og enklere. De nye fagplaner skal centrere undervisningen om folkeskolens formål og fagenes indhold.

Det er vigtigt at diskutere sammenhængen mellem de nye fagplaner og kravene til de frie grundskoler i tide, med særlig opmærksomhed på de frie grundskolers frihed til at organisere undervisningen på alternative måder.

En ekspertgruppe, nedsat i januar 2024, skal lede udviklingen af Folkeskolens Fagplaner, der forventes at træde i kraft i skoleåret 2027/28. De frie grundskolers foreninger burde være involveret i dette arbejde. Alternativt bør der nedsættes en arbejdsgruppe, der inkluderer de frie grundskolers foreninger, der har fokus på betydningen af Folkeskolens Fagplaner for de frie grundskoler.

Skrækscenariet for de frie grundskoler er, at man etablerer nye fagplaner for folkeskolen og herefter, som en slags eftertanke, forsøger at stoppe de frie grundskoler ned i samme model (som at stoppe en brik, der ikke passer ned i et puslespil). Skrækscenariet er, at man ikke rettidigt og med omtanke og respekt vurderer betydningen for de frie grundskoler i relation til stå mål med-kravet. "Stå mål med" handler om frihedens muligheder, ikke om dens afgrænsning. I næsten 20 år har man fokuseret på det modsatte. Det er også tid til at give de frie grundskoler fri.

Frie grundskoler har på intet tidspunkt, historisk været mere bundet til de konkrete mål for folkeskolens undervisning, end de er nu. Det har de frie grundskoler været, siden man i 2005 følte sig foranlediget til at "sikre kvaliteten" af de frie grundskolers undervisning ved at fastsætte en række forpligtelser for at sikre sammenhængen til folkeskolens undervisningsmål og planer (jf. afsnit 2.1.2. – 2.1.6.).

"Frihed" er dagsordenen i aftalen om folkeskolen. Det må i forlængelse af den dagsorden være naturligt, at frie grundskoler igen skal have mere autonomi og frihed. Hvis man har veneration for de grundlæggende (og grundlovssikrede) principper bag de frie grundskoler, nemlig friheden til at drive skole, herunder muligheden for at tilbyde et pædagogisk unikt eller anderledes undervisningstilbud, så sætter man også friheden på dagsordenen for de frie grundskoler.

Vi ønsker en tilbagevenden til den oprindelige hensigt med stå mål med-kravet. Stå mål med-begrebet har fra det tidligste lovmateriale handlet om selve målene for undervisningen og elevernes udbytte af undervisningen. Historisk tales der om den enkelte elevs kundskaber og færdigheder, og senere om elevernes standpunkt som et gennemsnit af det, som folkeskolens elever opnår. I 1915, hvor skolefriheden blev grundlovsfæstet, blev det bl.a. udtalt, at:

”Vi har ikke skoletvang, vi har undervisningspligt, pligt for enhver fader eller værge til at sørge for sine børns forsvarlige undervisning, men ved hvem det sker, og hvor det sker, samt på hvad måde det sker, er det de enkelte forældres eller værges sag at tage beslutning om.” (Rigsdagstidende, 1914-1915, spg. 3942)

Med andre ord: Udbyttet af undervisningen er kernen. Elever, der modtager fri og privat undervisning skal have mulighed for at nå slutmål, der er sammenlignelige med dem, som elever skal have mulighed for i folkeskolen. Vejen ad hvilken (hvorved disse mål opnås) er op til den enkelte frie grundskole. At gøre ”Stå mål med-kravet” til et indholdskrav til undervisningen, der rækker videre end til sammenhængen mellem selve målene for folkeskolens undervisning gør reelt bestemmelsen i grundlovens §76, 2. pkt. formålsløs som frihedsretlighed. Der kan ikke stilles krav om, at den frie og private undervisning i indhold, metode, form og rammer skal være identisk med folkeskolens.

2.4.1. De politiske pejlemærker - bekymringspunkter

Ekspertgruppen for Fagfornyelsen skal med afsæt i de politiske pejlemærker, besluttet af forligskredsen, udarbejde et beslutningsgrundlag med anbefalinger til den konkrete tilrettelæggelse af Fagfornyelsen og et enkelt format for folkeskolens fagplaner. Der er en række af disse pejlemærker, der særligt vækker bekymring hos de frie grundskoler, hvis der ikke tages særligt hensyn:

Tilknytning til folkeskolens formål

De nye fagplaner skal ifølge pejlemærkerne understøtte folkeskolens formål og fagenes indhold som kerne i undervisningen. Folkeskolens formålsparagraf gælder ikke for de frie grundskoler, og fagene (undervisningen) på en fri grundskole skal derfor ikke bidrage til opfyldelse af folkeskolens formålsparagraf. Den frie grundskole har ret til at bygge sin undervisning og sit virke på egne idéer, holdninger etc., jf. §1, stk. 1 i Lov om friskoler og private grundskoler m.v., og er ikke bundet op på folkeskolens formålsparagraf.

De frie grundskoler bør ikke bindes op på folkeskolens formål via et krav om en relation til de nye fagplaner.

Undervisningens progression

Det fremgår bl.a. af de politiske pejlemærker, at folkeskolens fagplaner understøttes af få, præcise mål, som skal sikre progression. De nye fagplaner skal tillige sikre, at eleverne stilles lige ved skoleskift og overgang til videre uddannelse eller arbejde.

De frie grundskoler har ret til at sammensætte undervisningstilbuddet på anderledes måder end i folkeskolen, herunder at have en anden progression i undervisningen. Undervisningen på frie grundskoler skal ikke være identisk med folkeskolens i indhold, metode, form og rammer. Der er ikke noget krav om, at folkeskolens fag eller emner direkte kan identificeres på den frie grundskoles skema med navns nævnelse. De enkelte fag og emner kan derfor indgå i tværfaglige undervisningsforløb, projektorienteret undervisning mv. Skolen kan selv beslutte, hvordan undervisningen skal tilrettelægges, samt hvilke undervisningsmetoder og hvilke undervisningsmidler, der skal anvendes.

I den politiske aftale er der lagt op til, at der skal være nyt opstartstidspunkt for visse fag i folkeskolen, ligesom der tilføjes eller reduceres i timetal i visse fag i folkeskolen. Frie grundskoler beslutter, som ovenfor nævnt, hvordan og hvornår i forløbet der undervises i et fag eller fagområder. Der er ingen krav om minimumstimetal eller timetal. Der er krav om, at eleverne skal nå det samme niveau af viden, færdigheder og kompetencer ved afslutningen af skoleforløbet (slutmål), som eleverne i folkeskolens skal.

De frie grundskoler bør ikke bindes op på en bestemt progression via et krav om en relation til de nye fagplaner.

Løbende evaluering

Det fremgår bl.a. af de politiske pejlemærker, at Folkeskolens fagplaner skal understøtte den løbende evaluering af elevernes viden og færdigheder samt den endelige afslutning af faget.

Frie grundskoler skal evaluere elevernes udbytte af undervisningen, men kan naturligvis tilpasse denne evaluering, så den svarer til skolens sammensætning af undervisningen, herunder hvornår den frie grundskole underviser i hvad og sætter mål for undervisningen.

De frie grundskoler bør ikke bindes op på en bestemt sammensætning af undervisningen via et krav om en relation til de nye fagplaner.

2.4.2. Ønske om regelforenklning

I forbindelse med overgangen fra "Fælles" mål til "Folkeskolens fagplaner" ønsker vi ikke at bevare status quo, men derimod en regelforenklning – en opblødning af de strukturelle forpligtelser, som de frie grundskoler er underlagt, designet til at sikre sammenhængen til folkeskolens undervisningsmål og planer. Vi ønsker en opblødning, så de frie grundskoler reelt har mulighed for at tilrettelægge undervisningen på deres egen måde, med deres egen progression og evaluering - og hvor pejlemærkerne er fagenes slutmål – de afsluttende kompetencemål, der afspejler det niveau, som man forventer, at eleverne i folkeskolen skal opnå, og som den frie grundskole derfor skal "stå mål med".

Hvis ikke "mere frihed til de frie grundskoler" er på den politiske dagsorden, må man som minimum håbe på, at politikere og embedsværk er opmærksomme på de mange punkter og hensigter i den politiske aftale om folkeskolen, der har betydning for de frie grundskoler, især de punkter i aftalen, der relaterer sig til de frie grundskolers pædagogiske frihed samt det centrale "stå mål med-krav" og forståelsen af dette.

12

3. Kommentarer til lovforslaget | Flere praktiske fag og større valgfrihed i udskolingen

Lovforslaget adresserer forligskredsens enighed om, at der skal indføres flere valgfag i udskolingen i folkeskolen.

Den frie grundskole skal 'stå mål med' de obligatoriske fag og emner i folkeskolen. For de frie grundskoler er det afgørende, at den pædagogiske frihed til selv at beslutte om undervisningen skal udbydes som valgfag bevares.

3.1. Nyt obligatorisk valgfag i 7./8. klasse

Med EUD-aftalen i 2018 "Fra folkeskole til faglært – Erhvervsuddannelser til fremtiden" gjorde man det obligatorisk med et praktisk/musisk valgfag i 7. – 8. klasse i folkeskolen. Det blev desuden besluttet, at der skulle laves en prøve i 8. klasse i elevens praktisk/musiske valgfag. Dette fik konsekvenser for de frie grundskoler.

I fortolkningen af betydningen for de frie grundskoler fastholdt man, at frie grundskoler ikke er forpligtet til at udbyde valgfag. Alligevel fangede bordet. De frie grundskoler blev forpligtet til at tilbyde eleverne i udskolingen undervisning, der 'står mål med' ét af folkeskolens obligatoriske praktisk/musiske valgfag: Håndværk og design, billedkunst, musik eller madkundskab.

Det affødte stor frustration i den frie skolesektor, at man på den måde yderligere tvang de frie grundskoler tættere på folkeskolens undervisning og, efter mange frie grundskolers opfattelse, ned i en meget snæver ramme. Der fandtes allerede mange initiativer på de frie grundskoler, hvor man arbejdede med praktiskfaglige kompetencer. Flere af disse initiativer blev afviklet for at skabe plads til at udbyde undervisning svarende til ét af de obligatoriske valgfag i folkeskolen. Den frie grundskoles mulighed for en innovativ, anderledes praksisfaglig undervisning blev begrænset, fordi den skulle adoptere folkeskolens undervisning.

Det var et plaster på såret, at man fastholdt respekten for at de frie grundskolers pædagogiske frihed, så det ikke blev besluttet, at undervisningen skulle udbydes som deciderede valgfag.

Med den politiske aftale og nærværende lovforslag suppleres de eksisterende obligatoriske praktiske/musiske valgfag i 7. og 8. klasse i folkeskolen af 'teknologiforståelse'.

Vi forventer, at det fortsat vil blive fortolket sådan, at de frie grundskoler skal stå mål med mindst ét af de obligatoriske valgfag, altså enten håndværk og design, musik, billedkunst, madkundskab eller (fremadrettet) teknologiforståelse.

3.2. Det 2. praktiske/musiske valgfag

I det nærværende lovforslag foreslås det, at eleverne i folkeskolen på 8. og 9. klassetrin skal tilbydes mindst et af valgfagene billedkunst, musik, teknologiforståelse, håndværk og design eller madkundskab, som de ikke allerede har haft på 7. / 8. klassetrin. Man betegner det som "2. praktisk/musiske valgfag". Det 2. praktiske/musiske valgfag vil ikke blive omfattet af et krav om obligatorisk prøveafleggelse.

Vi forudsætter, at eleverne på frie grundskoler fortsat udelukkende skal tilbydes undervisning, der står mål med ét af de praktisk / musiske valgfag og ikke vil blive tvunget til at skulle tilbyde undervisning, der står mål med endnu et praktisk / musisk valgfag.

Vi forudsætter, at man fortsat respekterer de frie grundskolers frihed og ikke de facto tvinger de frie grundskoler til at udbyde undervisning som valgfag, og i øvrigt under andre vilkår end folkeskolerne, der f.eks. har mulighed for at udbyde valgfag i et samarbejde mellem flere skoler eller den kommunale ungdomsskole.

13

4. Kommentarer til lovforslaget | Justering af antallet af prøver i folkeskolen

Med den politiske aftale er forligskredsen enig om, at prøvetrykket i folkeskolen skal lattes. Det sker på kort sigt ved, at der foretages følgende ændringer: Mundtlig engelsk ændres fra at være en bunden prøve til en udtræksprøve, antallet af udtræksprøver reduceres fra to til én, de skriftlige udtræksprøver fjernes, og de to udtræksblokke sammenlægges til én udtræksblok. Samtidig fjernes prøven i idræt fra udtræksblokken, hvorved idræt bliver et prøveløst fag.

Konkret betyder det, at den nye, sammenlagte udtræksblok alene består af mundtlige prøver i engelsk, tysk/fransk, historie, samfundsfag, kristendomskundskab og matematik.

Ovenstående medfører konsekvensrettelser i Lov om friskoler og private grundskolers §8.a.

4.1. Ønske om større fleksibilitet

Folkeskolens prøver på 8. klassetrin og 9.-klasseprøver er en evalueringsform. Der er i princippet ikke krav om, at den frie grundskoles undervisning skal føre frem til Folkeskolens afgangseksamen, prøve på 8. klassetrin og 9.-klasseprøver, men det forudsættes, at den frie grundskole fører til disse iht. Lov om friskoler og private grundskoler og den gældende prøvebekendtgørelse. Således skal den frie grundskole meddele ministeriet, hvis den ikke fører til folkeskolens prøver, og den skal offentliggøre det på skolens hjemmeside.

Vi har ikke overordnet indvendinger imod et reduceret antal prøver. Da de frie grundskoler er vidt forskellige - og lægger vægt på forskellige ting i deres undervisningstilbud - vil der helt givet være frie grundskoler, der begræder, at visse prøver udgår.

Grundlæggende ønsker de frie grundskoler større frihed i forhold til, om de tilbyder folkeskolens afgangsprøver som skolens afsluttende evalueringsform. Ligesom frie grundskoler har mulighed for at sammensætte undervisningstilbuddet på anderledes måder, bør frie grundskoler også mere fleksibelt kunne beslutte, hvilke

fag, den fører til folkeskolens afgangsprøve i. Det kan være meningsfyldt for en fri grundskole, at den afsluttende evaluering af nogle fag eller fagområder sker på en anderledes måde, mens det i forhold til andre fag eller fagområder kan give mening af føre til afgangsprøven. I dag er der kun mulighed for begrænsede afvigelser (se skema nedenfor).

Mange skoler – her især de prøvefrie frie grundskoler – har stor erfaring med anderledes og meningsfulde måder at evaluere elevernes udbytte af undervisningen på.

Der er i udgangspunktet fire muligheder for at afvige kravene til folkeskolens prøver:

Helt prøvefri	Prøvefri i kristendomskundskab	Prøvefri i historie	Prøvefri i kristendomskundskab og historie
Den frie grundskole meddeler ministeriet og offentliggør på dens hjemmeside, at den er helt prøvefri i henhold til folkeskolens prøver.	Den frie grundskole meddeler ministeriet og offentliggør på dens hjemmeside, at den tilbyder alle folkeskolens prøver undtagen kristendomskundskab.	Den frie grundskole meddeler ministeriet og offentliggør på dens hjemmeside, at den tilbyder alle folkeskolens prøver undtagen historie.	Den frie grundskole meddeler ministeriet og offentliggør på dens hjemmeside, at den tilbyder alle folkeskolens prøver undtagen kristendomskundskab og historie.
Skolen har en anden måde at evaluere elevernes udbytte af undervisningen på.	Eleverne aflægger i stedet prøve i et andet fag, der pt. udtrækkes inden for den humanistiske fagblok.	Eleverne aflægger i stedet prøve i et andet fag, der pt. udtrækkes inden for den humanistiske fagblok.	Eleverne aflægger i stedet prøve i andre fag, der pt. udtrækkes inden for den humanistiske fagblok.

4.2. Fokus på de frie grundskoler i prøvebekendtgørelsen

Ændringerne i prøverne giver særskilt anledning til at gøre opmærksom på, hvor vigtigt det er konkret at tilføje frie grundskolers frihedsgrader og undtagelsesmuligheder i selve prøvebekendtgørelsen.

Prøvebekendtgørelsen gælder for alle skoler, der fører til prøve. Når beslutninger om folkeskolen udlægges i prøvebekendtgørelsen, bliver dette uigenkaldeligt og bindende for de frie grundskoler. Det er ikke rimeligt, at den frie grundskoles pædagogiske frihed skal ophøre, fordi den vælger folkeskolens afgangsprøver som afsluttende evalueringsform.

4.3. Standpunktskarakterer i alle fag

Hvis nærværende lovsforlags hensigt, om at der fortsat skal gives standpunktskarakter i skriftlig engelsk, skriftlig tysk/fransk, idræt, biologi, geografi og fysik/kemi (selvom der ikke længere er udtræksprøver i disse fag), bliver udfoldet via prøvebekendtgørelsen, er det væsentligt at gøre opmærksom på, at frie grundskoler ikke er forpligtede på at give standpunktskarakterer.

Frie grundskoler har pædagogisk frihed og beslutter selv, hvordan de vil underrette forældre og elever om elevernes udbytte af undervisningen. Elevernes standpunkt set i forhold til de fastsatte mål for undervisningen kan beskrives på andre måder end ved en talkarakter.

I øjeblikket fanger bordet for de frie grundskoler, der vælger at føre til folkeskolens prøver i kraft af prøvebekendtgørelsen og kravene til prøvebeviset, der ud over prøvekarakteren skal beskrive en standpunktskarakter.

Frie grundskoler er ikke underlagt samme krav om afgivelse af standpunktskarakterer som folkeskolerne er. Frie grundskoler skal ikke underlægges krav om at benytte standpunktskarakterer til at beskrive elevernes udbytte af undervisningen. Frie grundskoler skal ikke fremadrettet underlægges krav om at give standpunktskarakterer i fag, der ikke føres til prøve i, som det foreslås for folkeskolerne.

4.4. De frie grundskoler vil gerne bidrage med erfaringer

En ekspertgruppe for folkeskolens prøver skal bidrage til mere konsolideret viden om prøverne og anbefale, hvordan prøverne kan videreudvikles, og hvordan prøvetrykket justeres yderligere på lang sigt. Der er åbent for erfaringer fra de frie grundskoler, der kan inddrages. Frie grundskoler er dog ikke inviteret med i hverken ekspertgruppe eller i drøftelserne af anbefalinger. Det skal ske i "Sammen om skolen", et samarbejde

som de frie grundskoler ikke er inviteret ind i. Frie grundskoler har masser af erfaringer at byde ind med, både i forhold til folkeskolens prøver, men også i forhold til alternative måder at tænke evaluering af elevernes udbytte af undervisningen.

5. Kommentarer til lovforslaget | Erhvervspraktik til alle

Forligskredsen vil gøre erhvervspraktik obligatorisk for alle elever i folkeskolen. Det foreslås derfor at supplere de gældende regler i folkeskoleloven, så det fremgår, at eleverne på 7., 8. eller 9. klassetrin skal udsendes i praktik i fem dage.

Det er væsentligt for de frie grundskoler, at de tydeligt anføres i lovbemærkningerne, at dette ikke gælder de frie grundskoler under hensyn til de frie grundskolers pædagogiske frihed.

Frie grundskoler har pædagogisk frihed på en lang række områder. Dette gælder også i relation til aktiviteter relateret til uddannelses- og erhvervsvejledning.

Frie grundskoler skal stå mål med det obligatoriske emne 'Uddannelse og job', men er derudover ikke forpligtet til bestemte vejledningsaktiviteter, heller ikke selv om skolen anmoder kommunen om at give vejledning jf. §3, stk. 5 i Lov om friskoler og private grundskoler. Der er f.eks. ikke krav om, at frie grundskoler skal tilbyde introduktionskurser og brobygning til eleverne i udskoling. Skolen kan vælge at tilbyde disse aktiviteter under samme vilkår som folkeskolerne.

6. Kommentarer til lovforslaget | Juniormesterlære i udskoling

Forligskredsen har fundet det er afgørende at sikre mere varierede undervisningsforløb, hvor elever har mulighed for at vælge en alternativ afslutning på folkeskolen med et mere praktisk sigte. Via lovforslaget forpligtes kommunerne derfor til at oprette juniormesterlære i 8. og 9. klasse, hvor elever tilknyttes en virksomhed eller praktiske undervisningsforløb på en institution for erhvervsrettet uddannelse i 1-2 dage om ugen. Alle elever i folkeskolen kan tilvælge ordningen med samtykke fra forældre.

6.1. Overvejelser om ordningen

Det er tydeligt, at man ønsker at give ordningen fuld styrke, hvilket må forudsiges at have effekt for øvrige elever og for kommunernes og folkeskolernes ressourcer i øvrigt.

Folkeskolerne vil ikke kunne afvise at lade en elev deltage i juniormesterlæreordning. Der vil således ikke kunne stilles krav om, at eleven skal have et særligt behov for at blive undervist i juniormesterlæreordning. Der vil heller ikke kunne stilles krav om, at eleven f.eks. ikke må være henvist til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand eller have behov for personlig assistance.

Juniormesterlæreordning kan stilles som et krav fra forældre og elev. Drøftelsen af om det er en god idé kommer ikke nødvendigvis til at ske i en dialog med repræsentanter fra folkeskolen eller andre professionelle fagpersoner.

Hvis eleven ikke ønsker at fortsætte i juniormesterlæreordning, skal eleven tilbydes undervisning efter de almindelige regler, inkluderende den nødvendige støtteundervisning, der skal til, med henblik på, at eleven kan nå undervisningens mål, så eleven kan bestå folkeskolens afgangseksamen.

Forslaget vil også betyde, at hvis kommunalbestyrelsen ikke beslutter at samle eleverne i juniormesterlære på en af kommunens skoler, så vil skemaet for hele elevens klasse skulle tage højde for eleven i juniormesterlære, hvilket i praksis vil betyde, at hele klassen skal have ugens samlede matematik- og dansktimer, og evt. andre fag, som eleven i juniormesterlæreforløb undervises i, de tre-fire dage om ugen, hvor eleven er i skole.

Hensigten med forslaget om juniormesterlæreordning er sympatisk, men vi er overordnet bekymrede for, at ordningen vil medføre, at der tillægges skoleledere i folkeskolerne og kommuner regler og kompleksitet, der ikke svarer til udbyttet.

Som et mindre ambitiøst alternativ til den omsiggribende juniormesterlæreordning, kunne man i stedet vælge at fremme brugen af de eksisterende muligheder for, at skolelederen kan give en elev i 8. og 9. klasse et anderledes udskolingsforløb (jf. folkeskolelovens § 9, stk. 4, og § 33, stk. 4).

6.2. De frie grundskoler i relation til ordningen

Vi forudsætter, at frie grundskoler ikke vil være forpligtet til at tilbyde juniormesterlæreordning. Det overordnede argument findes i de frie grundskolers pædagogiske frihed. De specifikke argumenter i nogle af de krav, der stilles til kommunalbestyrelserne, som vil være særdeles vanskelige at efterkomme for en enkelt selvejende, fri skoleinstitution. Her kan nævnes indgåelse af overenskomster med praktiksteder, der bl.a. dækker afregningen for undervisningsforløb og eventuel refusion af udgifter til eleverne i forbindelse med praktik på uddannelsesinstitutioner, befordringsordninger og forpligtelsen til at føre tilsyn med praktik i virksomheder og praktiske undervisningsforløb på uddannelsesinstitutioner. Frie grundskoler har heller ikke de samme lovgivningsmæssige muligheder som folkeskoler til f.eks. at samarbejde om undervisningen med andre institutioner.

For de frie grundskoler er det vigtigt, at der i ordningen indtænkes det scenarie, at elever, der frafalder juniormesterlæreordningen i 8.-9. klasse kan ønske at fortsætte undervisningen på en fri grundskole - eller efterfølgende ønske at tage en 10. klasse på en fri grundskole. De hensyn, der i ordningen vil blive taget til folkeskoler ifm. elever, der frafalder ordningen eller ønsker at tage 10. klasse bør også indtænkes i forhold til de frie grundskoler. Dette drejer sig især om mulige undtagelsesordninger, f.eks. fritagelse for fag eller muligheder for særlige støtteordninger.

I tråd med dette bedes der også tages stilling til de frie grundskolers position, når der etableres en afgangseksamen for elever i juniormesterlære. Som bemærket i nærværende høringsvars afsnit 4.2. gælder prøvebekendtgørelsen alle skoler, der fører til prøve, hvorfor bordet fanger for de frie grundskoler, når beslutninger om folkeskolen udlægges i prøvebekendtgørelsen, hvis der ikke heri indføres særlige bemærkninger om de frie grundskoler.

16

7. Kommentarer til lovforslaget | Præcisering af regler med henblik på støtte kan gives til hele klassen

Forligskredsen ønsker, at almenområdet skal styrkes. Forligskredsen mener, at reglerne ikke i tilstrækkelig grad afspejler ambitionen om, at elever som hovedregel skal være en del af den almene undervisning og fællesskabet. Lovforslaget indebærer derfor et forslag til ændring af reglerne, der medfører, at støtte også kan gives gennem klassen, dvs. tiltag rettet mod hele klassen, f.eks. af faglig karakter eller som støtte til udvikling af sociale færdigheder.

Ændringen af reglerne, der tillader støtte gennem klassen, muliggør en helhedsorienteret tilgang til undervisning. Dette betyder, at ikke kun enkelte elever, men hele klassen kan drage fordel af faglige tiltag og støtte til udvikling af sociale færdigheder. Regelændringen giver større fleksibilitet til at tilpasse undervisningsmetoder og støtteforanstaltninger. At rette støtte mod hele klassen kan være en mere effektiv måde at anvende ressourcer på. I stedet for at allokere tid og personale til individuel støtte, kan man med klassebaserede tiltag nå flere elever på én gang og dermed opnå større effekt med de samme ressourcer.

Med lovforslaget præciseres altså reglerne for elever med et støttebehov under 9 timer ugentligt (altså de elever, der falder uden for kategorien "specialundervisningselever"). Præciseringen medfører

konsekvensrettelser i Lov om friskoler og private grundskoler §3, punkt 2 og er dermed gældende for de frie grundskoler. Vi tager denne ændring til efterretning.

8. Afslutning og opsummering

Foreningerne for de frie grundskoler er blevet bedt om at give bemærkninger til den politiske aftale og lovforslaget. Vi er taknemmelige for muligheden for at fremføre vores synspunkter og adressere potentielle udfordringer og bekymringer.

Der er behov for at sikre, at de frie grundskoler får samme frihedsgrader som folkeskolerne med dette lovforslag. Vi er bekymrede for, at lovændringerne for folkeskolerne kan reducere de frie grundskolers pædagogiske frihed.

Vores hørings svar understreger vigtigheden af at bevare de frie grundskolers frihedsrettigheder.

Opsummerende kan opmærksomheden henledes på følgende:

Færdigheds- og vidensområder gøres vejledende | Det er vigtigt, at lovbemærkningerne klart angiver, at ændringen af § 1 a, stk. 4, i lov om friskoler og private grundskoler retfærdigvis gælder for alle frie grundskoler. Lempelsen af færdigheds- og vidensområderne for alle frie grundskoler skal tydeligt fremgå for at sikre klarhed i relation til "stå mål med-kravet".

Afskaffelse af krav om læseplaner i folkeskolerne | Lovforslaget fjerner kravet om læseplaner for folkeskolerne, men tager ikke stilling til konsekvenserne for de frie grundskoler, som fortsat vil være bundet af de nuværende lovkrav. Hvis de frie grundskoler ikke også får friheden til at beslutte, om de vil udarbejde undervisningsplaner, vil folkeskolerne reelt få mere frihed end de frie grundskoler.

Erstatning af "Fælles mål" med nye "Folkeskolens fagplaner" | Lovforslaget erstatter "Fælles Mål" med "Folkeskolens Fagplaner". Historisk set har frie grundskoler aldrig været så bundet til folkeskolens mål som nu, hvilket begrænser deres pædagogiske frihed. Fokus bør være på elevernes udbytte af undervisningen, ikke på at gøre de frie grundskolers undervisning identisk med folkeskolens. Der ønskes en regelforenkling - en opblødning af de strukturelle forpligtelser, som de frie grundskoler pt. er underlagt. De frie grundskoler skal kunne sammensætte undervisningen på deres egen måde, med deres egen progression og evaluering.

Flere praktiske fag og større valgfrihed i udskoling | Lovforslaget indfører flere valgfag i folkeskolens udskoling. De frie grundskoler skal bevare friheden til at beslutte, om undervisningen skal udbydes som valgfag. Det forventes, at frie grundskoler kun skal stå mål med ét af de praktiske/musiske valgfag, ikke flere.

Justering af antallet af prøver i folkeskolen | Forligskredsen vil lette prøvetrykket i folkeskolen, hvilket også medfører ændringer for frie grundskoler. De frie grundskoler ønsker større frihed til at beslutte, hvilke fag der skal føres til prøve i. Ændringerne bør ikke pålægge frie grundskoler at give standpunktskarakterer i fag uden prøve.

Erhvervspraktik til alle | Forligskredsen vil gøre erhvervspraktik obligatorisk for alle folkeskolens elever. Det er vigtigt, at det i lovbemærkningerne præciseres, at dette ikke gælder de frie grundskoler, så deres pædagogiske frihed respekteres.

Juniormesterlære i udskoling | Ordningen skal tage højde for scenarier, hvor elever, der frafalder juniormesterlæreordningen i 8.-9. klasse, ønsker at fortsætte på en fri grundskole eller tage en 10. klasse der. Dette kan indebære undtagelser som fritagelse for fag eller særlige støtteordninger. Der skal også tages stilling til de frie grundskolers rolle, når der etableres en afgangseksamen for juniormesterlære.

Præcisering af regler for støtte til hele klassen | Lovforslaget foreslår ændringer, der gør det muligt at give støtte til hele klassen, enten fagligt eller til udvikling af sociale færdigheder. Dette accepteres af de frie grundskoler.

Vi er optimistiske over for folkeskolens reform med fokus på frihed, men beklager, at samme frihed ikke er blevet prioriteret for de frie grundskoler.

Vi opfordrer politikere og embedsværk til at være opmærksomme på, at de frihedsgrader, som tilfalder folkeskolerne, også bør gælde for de frie grundskoler.

De frie grundskoler oplever øget regulering, som begrænser friheden og forskelligheden fra det offentlige skolesystem. Det er nødvendigt at sikre, at lovændringer for folkeskolerne ikke yderligere reducerer de frie grundskolers evne til at operere frit og bevare deres pædagogiske unikke tilbud, hvilket høringsvaret har fremhævet.

Vi står til rådighed for uddybning af høringsvaret

Peter Bendix Pedersen, formand

peter@friskolerne.dk

Lilleskolernes Sammenslutning

Peter Leth Andresen, næst-forperson

pete0819@boernesfriskole.dk

Mirjam Fibiger, formand

mf@hkf.dk

Deutscher Schul- und Sprachverein
für Nordschleswig

Anke Tästensen, Dienststellenleiterin und Schulrätin

anke@dssv.dk

Danmarks Private Skoler
grundskoler & gymnasier

Karsten Suhr, formand

ks@privateskoler.dk
